

Fælles kompetence-, videns- og færdighedsmål styrker samarbejdet mellem læreruddannelsen og museerne

Almen dannelse (KLM) og kristendomskundskab/religion

*Af Thomas Thomsen, lektor i KLM, religion og historie,
Læreruddannelsen Vordingborg, UCSJ*

Artiklen tager udgangspunkt i den nye læreruddannelses opbygning omkring kompetence-, videns- og færdighedsmål. Hvordan spejler disse mål sig i museernes videnspotentialer og samlinger? Og hvordan kan en større bevidsthed om disse mål sikre et frugtbart samarbejde mellem museerne og læreruddannelsens fag? I artiklen fremhæves to fag, det obligatoriske fag almen dannelse/KLM (forkortelse for Kristendomskundskab, livsoplysning, medborgerskab) og undervisningsfaget kristendomskundskab/religion, der traditionelt set ikke har involveret sig i samarbejde med museerne, men som ved nærmere eftersyn viser oplagte samarbejdsmuligheder.

Hvordan kan museumsbesøg have relevans for fagene almen dannelse/KLM og

kristendomskundskab/religion i den nye læreruddannelse? Det er spørgsmål, jeg vil kredse om i denne artikel. I de to fag er der nemlig mange „sprækker“, som muliggør et tværfagligt og et tværprofessionelt samarbejde med museerne. Et samarbejde, der bygger på integration og fælles vinding mellem fagenes mål og museernes mål. Artiklen er skrevet på baggrund af min deltagelse i projekt Learning Museum 2011-2013 fra læreruddannelsen i Vordingborg og som en underviser, der har været engageret i udviklingen af fag og moduler i den nye læreruddannelse. En erkendelse for mig i projektet har været, at museer kan bruges meget bredt tværfagligt i forhold til uddannelsen og folkeskolens fag. Det er ikke kun de oplagte skolefag historie, naturfag og billedkunst og de dertil hørende undervisningsfag på læreruddannelsen, hvor historiefaget samarbejder med de kulturhistoriske museer, billedkunst med kunsthistoriske museer og naturfagene med naturhistoriske museer m.v., men også de mere alment dannende fag.

Fagenes kompetence-, videns- og færdighedsmål og fagenes moduler

I dette afsnit vil jeg prøve at forklare det puslespil, det har været at få sammensat den nye læreruddannelse. Den nye læreruddannelse er bygget op omkring kompetence-, videns- og færdighedsmål, som konkretiseres i forskellige moduler for fagene. Disse mål kan læses i bekendtgørelsen for Læreruddannelsen¹. Et undervisningsfag, fx dansk, historie eller billedkunst, består af 4 kompetencemål, mens det nye fag lærerens grundfaglighed (LG), hvori almen dannelse/KLM indgår, består af 5 kompetencemål. Der vil typisk være 8 videns- og færdighedsmål per kompetencemål, der uddyber og konkretiserer kompetencemålene. Der er således en række brikker at flytte rundt med fra Bekendtgørelsen, når der skal udvikles moduler. Nedenstående Tabel 1 viser et eksempel på et kompetencemål, et vidensmål og et færdighedsmål. Eksemplet er fra undervisningsfaget kristendoms-kundskab/religion, og kompetencemålet vedrører fagdidaktik. Det er direkte citat fra bekendtgørelsesteksten, som ikke har formuleret videns- og færdighedsmålene som en samlet sætning, men delt i for-

skellige rubrikker, hvilket forklarer manglende punktum og store bogstaver i alle de nedenstående tabeller.

Kompetencemålet er det overordnede mål, og hertil er knyttet videns- og færdighedsmål (typisk ml. 6-8), der peger op mod kompetencemålet. For at opnå kompetencemålet må den studerende oparbejde viden og færdigheder til at handle som lærer.

Efter at målene blev fastlagt i efteråret 2012, har nationale og lokale faggrupper udarbejdet obligatoriske moduler til fagene, der dækker Bekendtgørelsens mål. Moduler er de „fag“, som studerende skal tage i deres uddannelse. Nogle moduler er nationalt udarbejdet og ligger fast for alle uddannelser. Ud over de obligatoriske nationale moduler, der henholdsvis er nationalt eller lokalt formuleret, så er der også blevet udarbejdet moduler, der gerne kaldes specialiseringsmoduler eller flerfaglige moduler. Det er forskelligt for uddannelsesstederne, om man bruger formuleringen specialiseringsmodul eller flerfagligt modul, og hvad man lægger i det. Modulerne er valgfrie, men de studerende skal i løbet af uddannelsen vælge 2-3.

Tabel 1

Kompetencemål: Den studerende kan begrundet planlægge, gennemføre, evaluere og udvikle religionsundervisning	
Vidensmål: den studerende har viden om faglige teorier og metoder, hvormed religion kan beskrives og analyseres, og teorier om, hvad religion kan være	Færdighedsmål: Den studerende kan beslutte, hvilke faglige teorier og metoder der er relevante for tilrettelæggelse af en konkret undervisningssituation

Tabel 2

Vidensmål: den studerende har viden om

forskellige former for borgerskab, medborgerskab og verdensborgerskab i idéhistorisk, historisk og aktuelt perspektiv

Færdighedsmål: Den studerende kan

udvikle sammenhængen mellem skolens medborgerskabs- og kulturelle dannelsesopgave

Specialiseringsmodulerne eller de flerfaglige moduler kan fokusere på særlige aspekter af et fags faglighed, men de kan også have et tværfagligt sigte, fx gennem en undersøgelse af, hvordan et begreb som inklusion forstås ud fra forskellige faglige sammenhænge eller ved at arbejde med fx udeskole eller fokusere på inddragelsen af museer i undervisningssammenhæng. Disse specialiseringsmoduler eller flerfaglige moduler er forskellige de enkelte læreruddannelser imellem, og grunden til dette er, at de obligatoriske lokale moduler og specialiseringsmodulerne ikke er enslydende landet over, men de refererer dog alle til de samme mål fra bekendtgørelsen. Jeg har nedenfor valgt at bruge bekendtgørelsens beskrivelser.

Almen dannelse (KLM), kristendomskundskab, livsoplysning og medborgerskab

Almen dannelse (KLM) er en del af „Lærerens Grundfaglighed“ (LG). Lærerens grundfaglighed er et fag, som i samarbejde med uddannelsens undervisningsfag, praktik og bachelorprojekt beskæfti-

ger sig med udviklingen af lærerens almenne kompetencer til at tage vare på elevens læring, udvikling, trivsel og dannelse. Kompetenceområdet almen dannelse (KLM) omhandler fortolkning af folkeskolens formål, udvikling af professionsetik samt håndtering af komplekse udfordringer i lærerarbejdet i et globaliseret samfund præget af kulturel, værdimæssig og religiøs mangfoldighed.

Kompetencemålet for almen dannelse (KLM) lyder i Bekendtgørelsen således:

„Den studerende kan forholde sig nuanceret og reflekteret til etiske, politiske, demokratiske og religiøse udfordringer, som er forbundet med undervisning, forældre-samarbejde og skole i et globaliseret samfund.“²

Faget klæder de studerende på i forhold til de nævnte udfordringer ved at bruge religionsfaglige, idéhistoriske og medborgerskabsrettede vinkler og teorier. Det fokuserer på, hvad folkeskolen er for en størrelse, og hvorfra de værdier, den bygger på, kommer fra. Desuden bidrager faget til de studerendes egen dannelse og rustet dem til den dannelsesop-

Tabel 3

Vidensmål: den studerende har viden om den idéhistoriske og pædagogisk filosofiske baggrund for begreber som tolerance, myndighed, lighed, frihed og solidaritet i forbindelse med mangfoldighed og inklusion i skolen livsoplysning, etiske traditioner og deres idéhistoriske baggrund	Færdighedsmål: Den studerende kan organisere inkluderende undervisning i spændingsfeltet mellem individ og fællesskab anvende forskellige typer af etisk argumentation
---	---

gave, som folkeskolen har. Disse forskellige mål dækkes i videns- og færdighedsmålsformuleringerne. Jeg vil nedenfor fremhæve nogle elementer fra disse videns- og færdighedsmål, som lægger op til samarbejde mellem museer og undervisere i almen dannelse (KLM).

Blandt fagets videns- og færdighedsmål er medborgerskab, hvilket Tabel 2 illustrerer.

Disse mål åbner op for frugtbare samarbejder mellem læreruddannelsen, folkeskolen og museerne generelt. Forståelserne af medborgerskab er forskellige, og det skal studerende have viden om. Museernes måde at forstå begrebet på er et vigtigt aspekt og bør inddrages.

Sammenfaldet mellem læreruddannelsens og museernes fokus på medborgerskab åbnede mine øjne for, hvor meget museerne har at byde på i forhold til KLM. Her vil jeg kort nævne et eksempel på et samarbejde med Fuglsang Kunstmuseum i 2012 under den gamle læreruddannelse. Her integrerede vi et medborgerskabsforløb i et mediekursus, hvor

man undersøgte dokumentarfilmgenren som undervisningsværktøj. De studerende udvalgte Fuglsang Kunstmuseum som én blandt flere relevante samfundsinstitutioner, hvor man drøftede medborgerskab og demokrati med de ansatte fagfolk. Der blev optaget korte interviews til en 3,5 minutter lang film, *„Hvad er medborgerskab, og hvordan kommer det til udtryk på danske uddannelses- og kulturinstitutioner?“*, som således udgjorde et studieprodukt i faget KLM.³ En anden gruppe brugte Nationalmuseets etnografiske samling med henblik på at afdække begrebet orientalisme, der drejer sig om, hvordan Vesten igennem tiden har portrætteret mennesker fra ikke-vestlige lande.

I Tabel 3 fokuserer jeg på yderligere to videns- og færdighedsmål, hvor jeg ser et potentiale for samarbejde. Det er dog endnu ikke blevet ført ud i livet.

Ser man på, hvordan ovenstående vidensmål er formuleret, så kunne museerne både byde ind her som et refleksionsrum i forhold til begreberne, men også være med til at gøre begreberne konkrete gen-

Tabel 4

Kompetencemål: Den studerende kan begrundet planlægge, gennemføre, evaluere og udvikle religionsundervisning	
Vidensmål: den studerende har viden om entreprenørskab, kreativitet og innovation undervisningsmetoder, læremidler, praktisk-musiske erkendemåder og digitale medier	Færdighedsmål: Den studerende kan planlægge, gennemføre og evaluere undervisning, der udfordrer eleverne til handlekraft, foretagsomhed og fantasi anvende en variation af undervisningsmetoder, læremidler samt praktisk-musiske arbejdsformer og it

nem billeder og genstande, der kredser om disse. Færdighedsmålene lægger sig fint op ad den museumsdidaktik, der lægger vægt på dialog, refleksion og argumentation og flerstemmighed ⁴.

Afslutningsvis og helt generelt arbejder museer med forskellige begreber og temaer i udstillingerne, hvor der ofte er sammenfald med begreber i faget almen dannelse/KLM. Min dialog med repræsentanter fra museerne har gjort mig bevidst om dette, så denne dialog kan varmt anbefales. Et af færdighedsmålene for almen dannelse/KLM lægger op til at kunne „udvikle sammenhængen mellem skolens medborgerskabs- og kulturelle dannelsesopgave” ⁵, og en sparring mellem studerende og repræsentanter fra museer kunne give gensidig gevinst, da begge parter vil komme klogere ud af sådan en dialog.

Samarbejder omkring undervisningsfaget kristendomskundskab/religion ⁶

Også for undervisningsfaget kristendomskundskab/religion ⁶ er der potentialer for flere interessante samarbejder med museer. Jeg vil igen tage udgangspunkt i de mål, der er beskrevet i bekendtgørelsen. Under fagets fagdidaktiske kompetencemål ⁷ er der to videns- og færdighedsmål, som er oplagte i forhold til et samarbejde, se Tabel 4.

Førstnævnte vidensmål lægger sig op ad kernebegreber i Learning Museum, hvor de studerende gennem en opgave med udvikling af undervisningstilbud til museernes undervisningsafdelinger kan imødekomme det tilhørende færdighedsmål. Gennem min deltagelse har dialogen og samarbejdet med forskellige museer for alvor rykket på, hvordan jeg har tænkt undervisning. Derfor kunne det også forventes, at et samarbejde mellem studerende og museer ligeledes vil med-

<p>Kompetencemål: Den studerende kan begrundet planlægge, gennemføre og evaluere undervisning i emnet kristendom</p>	
<p>Vidensmål: den studerende har viden om</p> <p>kristne myter, forestillinger, ritualer, tekster og visuel kultur</p>	<p>Færdighedsmål: Den studerende kan</p> <p>analysere forståelser af kristne grundbegreber samt brug og betydning af myter, forestillinger, ritualer, tekster og visuel kultur, herunder billeder, påklædning, arkitektur, salmer og musik</p>

føre en udvikling af de studerende i retning af mål som entreprenørskab, kreativitet og innovation. Fx kunne et samarbejde omkring en formidlingsopgave (en udstilling eller et undervisningsmateriale) være med til at udvikle de studerendes færdigheder i forhold til disse begreber. Fra museerne vil det betyde sparring omkring formidlingen af emner for folkeskoleelever. I samme åndedrag er det nærliggende også at fokusere på undervisningsmetoder og læremidler (jf. vidensmål ovenfor). En dialog mellem undervisere, studerende og de undervisningsansvarlige på museerne omkring begreberne vil ganske givet være med til at udvikle alle parter undervisningsmetode. Det kunne fx være, at studerende sættes i gang med at vurdere undervisningsmateriale, der er knyttet til forskellige udstillinger, og forholde sig til de faglige og didaktiske kriterier, ligesom de studerende kan være med i en dialog omkring en udstilling og herigennem arbejde med forskellige erkendeformer.

Kristendom, islam og andre religioner, filosofi

Faget har tre overordnede faglige indholdsområder: 1) kristendom, 2) islam og andre religioner, 3) filosofi. Fælles for de tre områder er, at al fagdidaktik er flettet ind i det enkelte indholdsområde, hvilket er gjort for at sikre metodefrihed uanset indholdsområde.

Tabel 5 viser nogle idéer til, hvordan et samarbejde kredser omkring elementer fra indholdsområderne. Det skal ikke betragtes som en udtømmende beskrivelse. Først et eksempel for indholdsområdet kristendom. Det citerede i tabellen er næsten enslydende med formuleringen inden for emnet *islam og andre religioner*, så overvejselen nedenfor kunne godt overføres hertil også.

I vidensmålet bør man især lægge mærke til begrebet *visuel kultur*, hvor både kunsthistoriske og kulturhistoriske museer er helt oplagte at inddrage i et forløb

omkring sådanne emner. En øget opmærksomhed blandt undervisere på læreruddannelsen om museernes udstillinger gør det muligt at tilrettelægge undervisning, der kredser om disse emner. Ligeledes vil studerende få stor nytte af at være bevidste om udstillingerne i deres kommende virke som lærere. Som nævnt ovenfor, så er det ikke kun emnet kristendom, der har sådanne mål, så har museer udstillinger eller videnspotentialer om andre religioner, er disse ligeledes oplagte at inddrage.

Et andet eksempel på samarbejde er fagets modulafslutning. Der kommer ikke til at foregå en decideret eksamen efter hvert modul i et fag, men der vil være en modulafslutning for hvert enkelt modul. Når de obligatoriske moduler er gennemført, kan den studerende gå til eksamen i faget. Et eksempel på modulafslutning fra UCSJ's studieordning for faget er: „Udarbejdelse af undervisningsmateriale indenfor modulets emnekreds til brug i faget kristendomskundskab i folkeskolen”⁸. Man kan sagtens forestille sig, at den lærerstuderende i forbindelse med sin modulafslutning kunne indgå i et frugtbart samarbejde med et museum, der kan fungere som sparringspartner og evt. inddrage opgaven i sin skoletjeneste.

Forudsætningerne for et godt samarbejde

Ovenfor har jeg forsøgt at illustrere, hvilke muligheder der er for samarbejde mellem to fag på læreruddannelsen og museer generelt. Dialogen mellem undervisere og museer er særdeles vigtig, fordi der herigennem udvikles idéer, der tilgodeser både museernes dagsorden og læreruddannelsens fag og mål. For at

denne dialog kan komme i gang, kan det være en fordel at overveje følgende:

Både museumsfolk og undervisere har en hektisk hverdag, og derfor er det vigtigt at få gjort livet så let som muligt for hinanden. Når en underviser skal i gang med at planlægge et modul, så skal denne ikke få følelsen af, at det ville være nemmere ikke at involvere museer. En forudsætning herfor er, at underviseren har nem adgang til information om museernes tilbud, og at dette er overskueligt præsenteret. Især en plan over forskellige særudstillinger vil give underviseren en chance for at involvere studerende og sig selv i udvælgelsen af udstillinger, der kan byde på en række opgaver, som vil være oplagte at inddrage studerende i, og som også lægger sig op ad fagens mål. Det kunne fx være udarbejdelse af, sparring i forhold til eller vurdering af undervisningsmateriale i tilknytning til udstillingen.

Hvad kan underviseren gøre for at gøre livet nemmere for museerne? En simpel ting er at varsko museerne i nærheden af uddannelsen om, hvilke emner der vil være i fokus i de moduler, der er på bedding. Når museumsformidlerne gives chancen for at se, hvad der er på underviserens tegnebræt, kan idéer begynde at formes i dennes hoved om, hvordan udstillinger m.m. kan byde ind i forhold til modulet.

Gensidig gevinst for alle parter

Artiklen har illustreret forskellige muligheder for at integrere museer i to af læreruddannelsens fag. Devisen har været, at det ikke skal ske på bekostning af fag eller museers praksis, men at det skal give gensidig gevinst. Mange vidensmål vil kunne dækkes ved at samarbejde. Den større praksisretning, som færdigheds-

målene signalerer, og som er en overordnet målsætning for læreruddannelsen, er en udfordring, der skal imødekommes, og her byder projektet Learning Museum på en række muligheder for at imødekomme dette. I artiklen er det kun illustreret med to fag og nogle generelle overvejelser.

I dialogen mellem museumsfolk og undervisere udvikles en myriade af idéer til, hvordan studerende kan komme i berøring med praksis på forskellig vis. Men undervisere og museumsfolk risikerer også at komme klogere ud af dialogen. Deltagelsen i LM har på mange måder været med til at gøre min undervisning mere innovativ, men på en fagligt forsvarlig måde. At der nu er kommet entreprenørskab, innovation og kreativitet ind som deciderede krav i en række af læreruddannelsens fag, såsom dansk og historie, betyder, at begrundelsen for et frugtbart samarbejde mellem museer og læreruddannelser kun er blevet endnu mere aktuelt.

Noter

¹ Bekendtgørelsen for Læreruddannelsen 2013, se <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=145748>

² Se Bilag 1 i Bekendtgørelsen.

³ Se filmen på Learning Museums hjemmeside under Hvordan-Praksis: <http://learningmuseum.dk/archives/895> og læs baggrundsartiklen „Learning Museum – samarbejde mellem museum, læreruddannelse og skoleverden“ på Religionslærerforeningens hjemmeside: http://www.lurf.dk/mk/2012_1/thomsen.html

⁴ Dysthe, Olga m.fl. 2013

⁵ Jf. Bekendtgørelsen bilag 1.

⁶ Se Bilag 2 i Bekendtgørelsen.

⁷ De øvrige kompetencemål omhandler følgende overemner:

- 1) kristendom,
- 2) islam og andre religioner og
- 3) filosofi og ikke religiøse livsanskuelser.

⁸ Kan findes her:

<http://ucsj.dk/uddannelser/laerer/studieordning-love-og-evalueringer/>

Referencer

Bekendtgørelsen for læreruddannelsen:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=145748>

Dysthe, Olga, Nana Bernhardt og Line Esbjørn (2013). *Dialogbaseret undervisning, Kunstmuseet som læringsrum*, Skoletjenesten i samarbejde med Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, Norway

UCSJ's studieordning:
<http://ucsj.dk/uddannelser/laerer/studieordning-love-og-evalueringer/>